До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05
в Національній академії внутрішніх справ
ДП 680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Відгук

офіційного опонента на дисертацію **Лисецького Олексія Олександровича** «Слідчий як суб'єкт кримінального провадження», яка подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Реформування правоохоронної системи, як справедливо зазначає автор представленого дослідження, нині перебуває на активній стадії, з огляду на що особливої актуальності набуває питання правового статусу слідчого як суб'єкта кримінального провадження (стор.21 дис.).

Зазначене реформування, яке пов'язано, перш за все, із прийняттям нового КПК України, призвело до: фактичної зміни статусу слідчого в кримінальному процесі, а також появи слідчих ДБР, підрозділів детективів і внутрішнього контролю НАБУ, слідчих органів ДКВС України; виникненню та неоднозначних стосунків між слідчим і прокурором в умовах процесуального керівництва досудовим розслідуванням, передбаченого ст.36 КПК України, та посиленням судового контролю з боку слідчого судді. Все це, на нашу думку, суттєво, перш за все - в негативному плані, впливає на процесуальну самостійність слідчого і, як констатує дисертант, «… самостійність слідчого має декларативний характер, а роль слідчого в кримінальному процесі фактично зводиться до «технічної», «допоміжної» діяльності…» (стор.39 дис.).

Вже саме це є підставою для висновку про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Основною **метою**, яку поставив перед собою здобувач, є розроблення положень теоретичного й практичного характеру, що розкривають зміст і

ВРСДЗ НАВС
Вх. № 2561
"07" 06 2018 р.
кількість аркушів:
осн. док. 0 додаток —

правову сутність статусу слідчого в кримінальному процесі України, формулювання науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства.

Для досягнення цієї мети автором ставилися такі *завдання*: з'ясувати поняття і структуру правового статусу слідчого як суб'єкта кримінального провадження; висвітлити історію розвитку уявлень про слідчого як суб'єкта кримінального провадження; визначити правову природу функцій слідчого, систематизувати повноваження слідчого відповідно до запропонованої концепції його процесуальних функцій; надати характеристику кримінальних процесуальних функцій слідчого; висвітлити наукові підходи до поняття і структури предмета відання слідчого; охарактеризувати обсяг та межі предмета відання слідчого; розкрити особливості реалізації слідчим процесуальних повноважень щодо проведення процесуальних дій; окреслити повноваження слідчого щодо прийняття та реалізації процесуальних рішень; розробити пропозиції щодо внесення змін та доповнень до кримінального процесуального законодавства з метою удосконалення статусу і повноважень слідчого як суб'єкта кримінального провадження.

Об'єктом представленого дослідження є суспільні відносини, які складаються в процесі реалізації слідчим процесуальних повноважень у кримінальному провадженні, а *предметом* - слідчий як суб'єкт кримінального провадження.

Автором представленого дмисертаційного дослідження запропонована відповідна методологічна основа, яку становлять методи і прийоми наукового пізнання. Зокрема, це історико-правовий метод (використаний для з'ясування генези розвитку уявлень про слідчого як суб'єкта кримінального провадження); метод системного аналізу, а також системно-структурний і формально-логічний методи (для розкриття сутності процесуального статусу слідчого судді у кримінальному провадженні); порівняльно-правовий метод (застосовано для порівняльного аналізу вітчизняного кримінального процесуального закону із законодавством інших країн з питань, що

стосуються предмета відання та повноважень слідчого). Методи статистичного й документального аналізу використано для виявлення позитивних і негативних тенденцій при розгляді функцій, предмета відання та повноважень слідчого; застосовано також методи моделювання і прогнозування, соціологічний та статистичний методи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом є в своїй більшості обґрунтованими й переконливими. При їх обґрунтуванні використане широке коло вітчизняних, зарубіжних наукових джерел та нормативних актів; дослідження науковців, присвячені питанням удосконалення інституту субєктів досудового розсліжування. Теоретичною базою дисертаційного дослідження є положення загальної теорії права, кримінального, кримінального процесуального, теорії доказів, криміналістики, віктимології та ін.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені результати опитування 184 слідчих Національної поліції України; результати соціологічного опитування слідчих у межах Проекту Європейського Союзу «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні (травень, червень 2016 р.); рішення Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України; узагальнена практика та інформаційні листи Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ; аналітичні матеріали МВС та Національної поліції України, офіційні дані Державної служби статистики України, довідкові видання.

Використані методи, прийоми, теоретична та в цілому застосована методологія, дали можливість автору висвітлити тему в достатньому обсязі, вийти на нові рубежі дослідження проблем, сформулювати авторські висновки, положення, пропозиції та винести їх на публічний захист перед Спеціалізованою вченою радою.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що

дисертація є одним з перших у вітчизняній юридичній науці комплексним монографічним дослідженням, у якому з урахуванням норм вітчизняного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування досліджено процесуальний статус слідчого як суб'єкта кримінального провадження, сформульовано низку нових концептуальних у теоретичному розумінні та важливих для юридичної практики положень і висновків, які виносяться на захист, зокрема:

вперше: на основі теорії множинності запропоновано розподіл процесуальних функцій слідчого на головну (досудового розслідування) та похідні, спрямовані на вирішення підпорядкованих головній функції завдань (обвинувачення, сприяння захисту, вирішення кримінального провадження по суті, кримінального переслідування, роз'яснювальна, профілактична);

– відповідно до запропонованої концепції процесуальних функцій, обґрунтовано і визначено рівні повноважень слідчого: 1) що обумовлені його процесуальним статусом як представника органу досудового розслідування (починати досудове розслідування; доручати відповідним оперативним підрозділам проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій; приймати процесуальні рішення, у тому числі щодо закриття кримінального провадження); 2) як суб'єкта доказування (безпосереднє проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, а також звернення з відповідними клопотаннями до слідчого судді); 3) як сторони кримінального провадження з боку обвинувачення (повідомляти за погодженням з прокурором особі про підозру, складати за результатами розслідування обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру);

– обґрунтовано необхідність покладення на прокурора особистої відповідальності за своєчасність погодження письмового повідомлення про підозру в порядку ст. 277 КПК України шляхом встановлення термінів ознайомлення з його змістом;

удосконалено: наукові підходи до періодизації історичного розвитку інституту досудового провадження, генезису сучасної структурно-функціональної моделі досудового слідства;

– поняття предмета відання слідчого (як сфери кримінальних процесуальних відносин, що починається з приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, а завершується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або звільнення особи від кримінальної відповідальності, полягає у здійснюваній в установленому порядку кримінальній процесуальній діяльності органу досудового розслідування, а також охоплює правовідносини, що виникають з приводу цієї діяльності між слідчим та іншими учасниками кримінального провадження);

– поняття процесуальних рішень слідчого (як індивідуальних правових актів, в яких слідчий, у межах своєї компетенції, у визначеному законом порядку та процесуальній формі, на підставі юридичних норм і встановлених обставин кримінального провадження, дає індивідуально-владні приписи, або ініціює їх з метою вирішення завдань досудового розслідування);

– наукові погляди на класифікацію процесуальних рішень слідчого;

– варіанти законодавчого закріплення оскарження слідчому судді рішення слідчого, прокурора про відмову в доступі до матеріалів досудового розслідування до його завершення;

Крім того, *дістало подальший розвиток*: дефініції «правовий статус слідчого», «процесуальні функції слідчого», «компетенція слідчого», «процесуальні дії», «процесуальні рішення»; аргументація доцільності оформлення відповідною постановою процесуального рішення слідчого, прокурора про початок досудового розслідування та про повідомлення особі про підозру; наукове бачення перспектив законодавчого удосконалення правового статусу слідчого в системі Національної поліції України; теоретичне обґрунтування необхідності внесення змін та доповнень до КПК

України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки й пропозиції впроваджено та надалі можуть бути використані у: *законотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України; *правозастосовній діяльності* – при розробленні й удосконаленні відомчих нормативно-правових актів та методичних рекомендацій з питань, пов'язаних із реалізацією слідчим повноважень у кримінальному провадженні; *освітньому процесі та науково-дослідній діяльності* – при підготовці та проведенні лекцій, семінарських і практичних занять зі слухачами та курсантами за напрямом «Право» з навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Управління підрозділами досудового слідства», розробленні методичних рекомендацій з питань організації досудового розслідування.

Основні положення, ідеї, висновки, пропозиції пройшли апробацію і впроваджуються в практику. Зокрема, вони отримали позитивну оцінку на семі науково-практичних конференціях і круглих столах та відображені в 14 наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях, одна – у міжнародному науковому виданні, сім - тези доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях та одні методичні рекомендації.

Оцінка змісту дисертації та автореферату. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (359 найменувань на 335 стор.) та чотирьох додатків. Повний обсяг дисертації становить 244 сторінки, з яких основного тексту – 185 сторінок.

Дисертація написана українською мовою і відповідає вимогам української стилістики, лексики та граматики. Фактичні дані, теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації, подані у дисертації, є доступними для сприйняття. У дисертації витримано науковий стиль

викладу матеріалу.

Ми зупинилися, на наш погляд, лише на основних позитивних моментах дисертації і вважаємо, що ці результати дослідження вказують на те, що дисертант вирішив складні проблеми, які поставив перед собою, коли обрав зазначену тему для дисертаційного дослідження.

Разом з тим робота викликає певні зауваження та побажання, що можуть бути підставою для дискусії під час захисту дисертації і враховані автором при подальшій роботі в обраному напрямку своїх досліджень.

1. Цілком справедлива теза автора про декларативний характер самостійності сучасного слідчого, про його «технічну» та «допоміжну» діяльність в кримінальному процесі (стор.39 дис.). Але, на нашу думку, такий стан повинен пояснюватися, перш за все, відведеною прокурору роллю - процесуального керівника досудовим розслідуванням. В силу цього слідчий виконує несамостійну, допоміжну функцію, адже в багатьох процесуальних ситуаціях він зобов'язаний погоджувати з прокурором власні процесуальні рішення, проведення окремих слідчих (розшукових) або інших процесуальних дій. При цьому саме від прокурора часто залежить спрямованість досудового розслідування, а передбачена процедура оскарження слідчим рішень, дій або бездіяльності прокурора свідчить про закладений на рівні закону процесуальний конфлікт між зазначеними учасниками кримінального провадження.

Тобто слідчий, для набуття процесуальної самостійності, повинен бути відмежований від прокурора, на якого покладаються функції обвинувачення. В рамках же чинного КПК України ми повертаємся до сформульованого ще Вишинським А.Я. бачення такої організації досудового слідства, де «слідчий є слугою прокурора…».

2. Чи не свідчить текстуальне поєднання прав двох процесуально незалежних представників сторони обвинувачення: прокурора (ст.36 КПК) і слідчого (ст.40 КПК), про те, що прокурор може з власної ініціативи виходити за межі функції нагляду в кримінальному провадженні та

фактично підмінити собою слідчого (шляхом, наприклад, проведення слідчих (розшукових) дій, ухвалення відповідних процесуальних рішень і таке ін.)?

Чи не поєднує таким чином прокурор як наглядову, так і слідчу функцію (досудового розслідування) і чи не постає питання щодо неможливості забезпечення з боку прокурора безстороннього нагляду за діяльністю учасників кримінального судочинства. втілюючі одночасно всю повноту як слідчої, так і прокурорської (функції підтримання обвинувачення) влади? А отже й розглядати цю діяльність прокурора як таку, що суперечить Конституції України?

3. Цілком погоджуючись з позицією автора щодо «штучності» віднесення законодавцем слідчого до сторони обвинувачення та підсумкові висновки дисертанта щодо доречності регламентації статусу слідчого як нейтрального (неупередженого) учасника, покликаного забезпечувати реалізацію засади змагальності на стадії досудового розслідування (п.4 Висновків та стор.93 дис.), вважаємо, що ця позиція потребує додаткової аргументації.

4. Слідчий несе особисту відповідальність за законність та своєчасність здійснення процесуальних дій (ч.1 ст.40 КПК України). Чи не потрібно, з врахуванням статусу прокурора - процесуального керівника досудового розслідування (ст.36 КПК України), також зазначити у відповідній нормі, що й він (прокурор) несе аналогичну відповідальність?

Але в цілому можна зробити висновок, що повнота викладеного матеріалу і обґрунтованість висновків, зроблених дисертантом дають підстави визнати, що дисертація Лисецького О.О. є самостійним, завершеним науковим твором монографічного характеру, а отримані під час проведеного дослідження нові важливі і обґрунтовані результати з актуальних проблем, у своїй сукупності, в межах проведеного дослідження, пропонують варіанти вирішення складної наукової проблеми, яка існує.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. Опубліковані дисертантом наукові праці в цілому відображають актуальність

обраної теми, належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій, сформульованих в дисертації, а також їх новизну і достовірність.

Викладене дає підстави для висновку, що кандидатська дисертація Лисецького О.О. «Слідчий як суб'єкт кримінального провадження» містить раніше не захищені наукові положення й за своїми показниками: актуальністю, обсягом, рівнем теоретичного та практичного опрацювання, значимістю отриманих нових результатів в сукупності має важливе значення для розвитку юридичної науки та відповідає «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Лисецький Олексій Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу і криміналістики
Академії адвокатури України

В.І. Бояров

«06» червня 2018 року

Підпис Боярова В.І. засвідчую:
референт Т.Ю. Корнієнка

"АКАДЕМІЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ"
Ідентифікаційний код 22928626